

**Timo Vuorensola,
finski Cameron**

Tina Bernik, foto: Zaš Brezar

»Pri znanstveni fantastiki moraš do konca.«

Timo Vuorensola, 33-letni finski režiser, je v znanstvenofantastičnem filmu *Jekleno nebo* (Iron Sky, 2012) naciste postavil na temno stran Lune samo zato, da bi v letu 2018 lahko »v miru« osvojili Zemljo. Samostojno kariero je začel s kratkim filmom *Norwegian Whore* (Norjalainen huora, 1998), »rusko-industrijsko verzijo Lyncheve *Izgubljene ceste*«, istočasno pa je v več vlogah sodeloval z ekipo parodične ZF-serije kratkih filmov *Star Wreck*. Frustracijo nad amatersko zmedo na sceni je kanaliziral tako, da je stvari vzel v svoje roke in režiral celovečerec *Star Wreck: In the Pirkinning* (2005), parodijo na kultno serijo *Zvezdne steze*, ki je takrat niti ni dobro poznal. Film so objavili brezplačno na internetu, postal je najbolj gledan finski film vseh časov, z njim pa so na koncu še lepo zaslužili ... Leta 2010 ga je kot gost osebno predstavil na Grossmannovem festivalu filma in vina v Ljutomeru, letos pozimi pa je končal dolg polet med zvezde v obliki *Jeklenega neba*, najdražjega finskega celovečerca, ki je zahvaljujoč glasbi Laibacha malo tudi slovenski. Kot oboževalec Laibachov si Timo filma namreč ni mogel predstavljati brez njihove glasbe, tako kot ga, če bi le imel možnost, ne bi izpeljal brez Arnolda Schwarzeneggerja, ki je po njegovem mnenju eden od največjih igralcev. In ker namerava po poti Jamesa Camerona, morda kmalu ne bo več nedosegljiv.

Kaj je prebudilo naciste, da se leta 2018 vrnejo z Lune?

Američani že dolgo načrtujejo, da bi se vrnili na Luno – nazadnje so na njej pristali leta 1973. Film se začne leta 2018, ko Američani pristanejo na Luni, zelo blizu skrite baze nacistov, kar alarmira tamkajšnje prebivalce.

Kam na temni strani Lune ste postavili bazo nacistov?

Na krater blizu južnega Luninega pola. Tam se nahaja led, ki ga lahko izkopavaš in iz njega pridobivaš vodo oziroma kisik, zato tam dejansko lahko živiš.

Torej bi bilo na temni strani Lune mogoče živeti, tudi če ne bi govorili o nacistih?

V teoriji da. Potrebujete energijo, vodo in kisik. Energijo bi dobili v obliki helija-3, snovi, ki je na Zemlji ne boste zlahka našli, za vodo je Nasa dokazala, da je je na površini Lune kar veliko v obliki ledu. Z ustrežno opremo je v teoriji moč živeti na Luni. Če bi me vprašali, ali bi se tam leta 1945 lahko naselili nacisti, pa bi seveda moral reči ne.

Zdi se, da o vesolju veste kar veliko. Ste geek ali vas samo tako močno zanima z vesoljem povezana snov?

Zagotovo sem geek, ne le za znanstveno fantastiko. Pri osmih, devetih letih sem si v knjižnici sposodil svojo prvo knjigo Stanisława Lema, nato pa sem prebral vse znanstvenofantastične knjige.

Tudi Isasca Asimova?

Razen Asimova, ker so imele njegove knjige nezanimive platnice, bom pa zdaj, ko sem starejši, prebral tudi njega.

Rojeni ste konec 70. let, tako da ste, kar se televizije tiče, verjetno odrasčali s serijo Zvezdne steze (Star Trek)?

Ne, pogledal sem si jo šele pred dvema letoma. Takrat sem si zadal cilj, da bom v enem letu pogledal vse dele vseh serij in filmov *Zvezdnih stez*, kar pomeni 729 epizod in 11 celovečercev, tako da sem eno leto vsak dan gledal po tri, štiri epizode *Zvezdnih stez* in postal velik oboževalec.

Zakaj šele pred dvema letoma?

Ne vem. Začel sem kot knjižni molj in prebral večino znanstvene fantastike, nisem pa je tako veliko gledal. Pozneje sem začel gledati ZF-filme, ne pa tudi serij, dokler nisem videl *Zvezdnih stez*. Sledil je *Babylon 5* (1994–1998), zdaj pa gledam *Bojno ladjo Galactica* (Battlestar Galactica, 2004–2009).

Prvo parodijo ste torej naredili, preden ste sploh videli Zvezdne steze?

Da, ampak mislim, da je bila to dobra stvar, ker bi, če bi gledal serijo, naredil film samo za fane. Ker *Zvezdnih stez* nisem poznal tako dobro in niti nisem vsega razumel, pa sem hotel stvar narediti dostopno meni podobnim.

Jekleno nebo

Ste like iz različnih Zvezdnih stez združili namenoma ali pomotoma?

Zgodbo je napisal Rudi Airisto in njegova ideja je bila, da vzame najboljše iz vseh serij franšize *Zvezdne steze*, tako da imaš Kirka od tu, Warfa od tam, Dato od tod ... Celovečerec *Star Wreck* je bil pravzaprav šesti *Star Wreck* film, saj je bilo pred mano posnetih že pet kratkih filmov z vsami temi liki.

Veste, da bo oktobra v Londonu Star Trek konvencija?

Vem, a ne bom šel tja, ker nameravam letos na konvencijo v Las Vegas.

Pa veste, da bodo na londonski prvič zbrani kapitani vseh ladij iz Zvezdnih stez?

Res? William Shatner mora biti star že kakih 80 let. On se mi zdi fantastičen. Moral bom premisliti o Londonu ...

Kateri kapitan od vseh petih vam je bil najbolj pri srcu?

Kirk, po značaju pa Sisko, ker je imel zelo zanimiv odnos do vere, vojne in nekaterih drugih, še danes zanimivih tem.

Jekleno nebo

Od zlobnežev?

Rad bi rekel Q, čeprav ni ravno zlobnež. In Borge. Za Borge bi rekel, da so morda celo najboljši zlobneži znanstvene fantastike.

Zakaj ste za svojo vlogo izbrali Warfa oziroma Dwarfa?

Filmski režiser sem postal, ker je Samuli (Torssonen, op. a.), ki me je poznal, za enega od kratkih filmov *Star Wreck* potreboval visokega dolgolasega moškega, da igra Dwarfa, jaz pa sem takrat imel dolge lase. Ko sem prišel na sceno, tam ni bilo nobene-ga režiserja, ampak smo vsi počeli stvari po svoje. Ker je vse šlo tako počasi in me je to frustriralo, sem prevzel vlogo režiserja. Leto pozneje me je Samuli poklical, da snemajo celovečerni *Star Wreck* in mi ponudil tudi režijo, in sem rekel, zakaj pa ne. Film je bil posnet v kleti Samulijeve mame na modrem ozadju iz modrega linoleja, s katerim smo obložili steno. Snemali smo ga sedem pre-kleto dolgih let in ga leta 2005 brezplačno dali na splet. Ko je postal fenomen, nas je kontaktnal Universal Pictures in nam po-nudil, da ga izda na DVD. Takrat smo kar dobro zaslužili.

Koliko ste vložili v Star Wreck in koliko ste zaslužili?

Vložili smo 15.000 €, nazaj pa smo dobili približno 300.000 €.

Znanstvena fantastika je dobra osnova.

Je, še posebno če to, kar delaš, delaš pazljivo in z ljubeznijo. Fani to cenijo. Hoteli smo, da bi bil film videti dobro in da bi bila zgodba smešna, imeli pa smo amaterske igralce, a so gledalci naš trud spoštovali. Pri holivudskih filmih, kot je recimo *Bojna ladja* (Battleship, 2012, Peter Berg), pa se vidi, da gre samo še za eno delo.

Bojna ladja deluje kot propaganda za ameriško mornarico.

To je ena od stvari, ki me motijo pri aktualni znanstveni fantastiki, in sicer da gre za patriotski ZF, za film o vojski. Se Amerika res tako boji vesoljcev/tujcev, da mora porabiti 200 milijonov za ponazoritev, kako zlobni so in kako dobri so Američani v borbi proti njim?

Kateri novejši ameriški znanstvenofantastični film bi izpostavili?

Težko bi se spomnil kakšnega iz zadnjega desetletja. Res se veselim *Prometeja* (Prometheus, 2012, Ridley Scott), ker se mi zdi, da bi lahko bil eden od najboljših filmov vseh časov.

Se ne bojite, da bi ga na koncu zgolj primerjali z Osmim potnikom (Alien, 1979, Ridley Scott)?

Se, ampak mi je všeč ideja, da so se oddaljili od *Osmega potnika* ter da raziskujejo korenine vseh živečih stvari in podobnosti med njimi. Na začetku sem mislil, ne potrebujem še enega *Osmega potnika*, saj je bil že četrtri malo dolgočasen, ampak zdaj, ko so se distancirali od njega, pa menim, da bi res lahko postal nekaj najboljšega.

Kaj pričakujete od priredbe filma Popolni spomin (Total Recall, 1990, Paul Verhoeven)?

Dajte no, imate popoln film z Arnoldom Schwarzeneggerjem, ki preprosto umre, če odvzamete Arnolda. Novi *Predatorji* (Predators, 2010, Nimród Antal) brez Arnolda ne delujejo, novi *Konan* (Conan the Barbarian, 2011, Marcus Nispel) tudi ne, enako je s *Popolnim spominom* (2012, Len Wiseman). Prvo, kar sem opazil, so precej bledi posebni učinki, kar me je presenetilo, saj danes redko naletiš na tako slabo kakovost ... Pa

tudi film je naredil Arnold kot oseba. Lahko ga postaviš v katerikoli film in postane popoln. Mislim, da je Schwarzenegger eden od največjih umetnikov na svetu. Mislim, da je najboljši igralec na svetu.

Provocirate, da bi vas vprašala, zakaj?

Ker sem ga videl v filmu *Junior* (1994, Ivan Reitman), v katerem je Arnold noseč, in še nikoli nisem videl tako nežne filmske igre pri kakšnem moškem. Verjel sem, da je noseč in da gre skozi vse te spremembe. Ni samo igralec, ampak s seboj prinaša fantazijo, stopiš v svet Arnolda, neverjetno pocukran, včasih grozno slabo zaigran svet, ki pa se kar zlije nate. Res mi je všeč, ker je tako filmičen. Pri sedemnajstih je rekel, da hoče postati najboljši bodibilder na svetu, najboljši igralec na svetu in predsednik ZDA – vsemu je prišel zelo blizu.

Katero vlogo bi mu dali v svojem filmu?

Zagotovo glavno. Če Schwarzenegger kdaj ne funkcionira v filmu, je to takrat, ko nima

glavne vloge, na primer v *Batmanu in Robinu* (1997, Joel Schumacher).

Katero bi mu dali v Jeklenem nebu?

Vlogo Klaus Adlerja, antagonista, je pa v njej sicer odličen tudi Götz Otto.

Kako ste prišli do Uda Kierja?

Kot igralca sem ga spoznal preko Larsa von Trierja.

Skozi Kraljestvo (Riget, 1994–1997)?

Ja, takrat sem se prvič zavedel njegovega obstoja. Sicer pa se je vse začelo v savni s petimi prijatelji. Eden od njih je rekel, da bi morali posneti film o nacistih na Luni, in smo rekli: Kul, morali bi dobiti Uda Kierja, da bo igral firerja, in Laibach, da napišejo glasbo. Res hecno, ker se ponavadi, ko premetavaš ideje, te nikoli ne uresničijo, tu pa sta se iz nekega razloga uresničili obe in tudi edini, kar smo jih omenili v tistem pogovoru.

Zakaj glasbe za film kot glasbenik oziroma član benda Älymystö niste prispevali sami?

Ker sem grozen, res slab glasbenik in ker sem si močno želel dobiti Laibach. Zdelo se mi je, da imajo enak smisel za humor kot jaz. Z glasbo sem ekstremno zadovoljen in se mi zdi, da je prav sodelovanje z Laibachi tisto sodelovanje, ki ga najbolj cenim od vseh sodelovanj pri tem filmu, čeprav jih je bilo veliko dobrih. Njihova glasba je duša filma.

Menda vas je najbolj navdušil album Volk (2006)?

Volk je izšel, ko sem se začel aktivno ukvarjati s tem filmom. Poslušal sem ga naslednjega pol leta in je postal temelj zgodbe in likov. Res je imel pomembno vlogo. Želel sem si, da bi bil *Jekleno nebo* kot film nekaj podobnega albumu Volk.

Kaj pa Udo Kier. Je takoj pristal?

Ne, od njega dolgo ni bilo glasu. Scenarij smo poslali njegovemu agentu, a se dolgo ni nič zgodilo, zato sem že mislil, da iz tega ne

Timo kot Warf v filmu *Star Wreck: In the Pirkinning*

bo nič, potem pa je poklical ravno, ko sem bil v trgovini. Res je prijazen in govori na zelo zanimiv način, z nemškim naglasom in nekako dandyjevsko, zelo smešno. Povedal mi je, da mu je vloga všeč, njegova edina zahteva pa je bila, da v filmu je čokolado. Ker je, ko je kot otrok živel v Berlinu, pri petih letih prvič okusil čokolado, ki mu jo je dal ameriški vojak.

Katero znamko čokolade?

Hershey, ker je bila to prva čokolada, ki jo je jedel. A nam je niso pustili uporabiti v filmu o nacistih.

Torej ste imeli s sponzorji težave. Niso razumeli ironije?

Nikoli je ne razumejo, še posebno velike znamke ne. Govorili smo z Nokio, Applom in veliko drugimi. Film jih je res zanimal in so bili pripravljeni pomagati, ko pa je prišlo do tega, da bi nas sponzorirali in bi v filmu pokazali njihove izdelke, pa so stisnili rep med noge.

Star Wreck: In the Pirkinning

Kaj je rekel Udo Kier, ko je videl film?

Po projekciji v Berlinu je prišel do mene in rekel: »Timo, to je zelo dober film. Si kot Steven Spielberg, celo boljši.«

Bi raje videli, da vas primerjajo s Spielbergom, Verhoevnom, Cameronom ali Ridleyjem Scottom?

S Cameronom, ker dela velike, dobre filme, ki prinesejo veliko denarja, on pa ga porabi za znanost, vложи ga v znanstveno opremo, da lahko gre na primer na dno morja.

Vam je humor manj pomemben kot znanost?

Da, humor je manj pomemben. Vse mora imeti v sebi humor, ironijo, komedijo, ampak znanost je zagotovo najpomembnejša. Nisem znanstvenik, ker nisem dovolj pameten, ampak če bi imel veliko denarja, bi najel veliko inteligentnih ljudi, znanstvenikov, da bi delali raziskave.

Če bi imeli veliko denarja, kam bi šli v naslednjem filmu?

Mars je zanimiv, Venera tudi in Jupitrova luna Evropa.

Ker je podobna Zemlji?

Ne zato, ampak ker ima pod ledom morje, in znanstveniki domnevajo, da bi tam lahko obstajalo življenje.

So vas po Jeklenem nebu že kontaktirali Američani?

Da, iz ene od največjih agencij, William Morris. Z njimi sem sklenil pogodbo, zdaj pa mi poskušajo najti dobro produkcijo. Pošiljajo mi scenarije, ki so večinoma zanič, sem pa pravkar dobil v roke fantastičen scenarij, po katerem bi rad posnel film.

Za znanstvenofantastični film?

Za super ZF (smeh).

Kako mislite, da bo v Ameriki, zaradi nacizma, sprejeto Jekleno nebo?

Ne skrbijo me nacisti, bolj me skrbi zaradi kritik ameriške politike, ki so prav tako pomemben del filma ...

Kaj je s Skandinavci in nacisti? Marko Mäki-laakso, finski režiser vaših let, je lani posnel film War of the Dead z nemškimi zombiji, norvežan Tommy Wirkola Dead Snow (Død Snø, 2009) ...

War of the Dead pravkar prihaja v kinematografe. Marka zelo spoštujem. Prijatelji so film že videli in je menda posnet v slogu akcijskih zombi filmov iz 80. let. V Skandinaviji se trenutno res veliko dogaja na področju žanrov ...

Koliko vašega filma je računalniško kreiranega?

Rekel bi, da je pol filma v celoti narejenega z računalniško grafiko ali posnetega na zelenem ozadju, druga polovica filma pa na lokacijah.

Vaš edini trening pa je bil brezproračunski Star Wreck?

Ja, res je bilo težko. Izziva se nisem zavedal. Nenadoma je bilo okoli mene sto ljudi, za katere nisem imel pojma, kaj delajo in zakaj me sprašujejo določene stvari.

Bi danes v filmu kaj spremenili?

Morda nekaj malenkosti, česar večina verjetno ne bi niti opazila. Tudi brez nekaterih scen bi lahko živel.

Kako ste zagnali mašinerijo crowdfundinga – vaši oboževalci so vnaprej prispevali en milijon od 7,5 milijona evrov?

Preprosto. Začeli smo s prošnjo, naj nam pomagajo pri ustvarjanju, tako da smo imeli skupino ljudi, ki nam je vedno priskočila na pomoč, ko smo jih potrebovali. Ko smo prišli do tega, da nam je zmanjkalo denarja, pa smo se spet obrnili nanje in jih vprašali, ali bi bili pripravljeni investirati v film.

Kaj ste jim ponudili v zameno?

Tega smo se lotili kot prave investicije, tako da bodo dobili del zaslužka, ko bo film začel prinašati denar. To se je vsaj na Finskem zgo-

dilo prvič, res gre za pionirsko stvar. Morali smo napisati pravila, se boriti z odvetniki, finančnimi agenti, bankami, ampak nam je na koncu uspelo. Omogočili smo vložke od 1.000 evrov, najvišji pa je znašal 60.000 evrov. Investitorji bodo deleže od dobička filma, ko bo ta začel prinašati denar, dobili glede na višino vložka.

Bodo kaj zaslužili?

Postali bodo nemarno bogati (smeh).

Koliko je k filmu prispevala država?

Štiri milijone smo dobili od Nemčije, Finske, Avstralije, ko nam je zmanjkalo denarja,

smo se obrnili na fane in dobili še milijon, preostali denar pa nato še iz drugih, tradicionalnih virov.

Kaj boste snemali, če pade v vodo omenjeni filmski projekt v ZDA?

V Veliki Britaniji ali ZDA bi rad posnel resno ZF-serijo, kot je recimo *Bojna ladja Galactica*.

V zadnjem času je bilo v Ameriki veliko poskusov, da bi posneli uspešno ZF-serijo, pa jim z izjemo omenjene ni uspelo. V čem mislite, da je problem?

Manjka jim nekaj, na kar bi se ljudje navezali. Morda liki. Znanstvenofantastična publika potrebuje čas. Ko predstavljaš ZF-koncept, je vedno tako oddaljen, da ljudje potrebujejo čas, da ga sprejmejo. Kot drugo pa poskušajo televizije narediti tako serijo, kot je bila na primer *Terra Nova* (2011), kjer so se potem ukvarjali z družinskimi vrednotami. Pri znanstveni fantastiki moraš do konca. Če torej delaš ZF-serijo o dinozavrih, pojdi tja, ne pa pol epizode tarnati o ...

... družinski drami.

Tako je. Ker poskušajo vključiti vse skupine gledalcev.

Kako bi se temu izognili vi?

Za vzor bi vzel *Igro prestolov* (Game of Thrones, 2011–) in njihovo resnost. Ne bojijo se zapletene družinske strukture in je tudi ne pojasnjujejo, temveč enostavno krenejo.

Ni vsaka televizija HBO.

Vem, druge televizije se zelo bojijo begati gledalce, čeprav je to dobro. Problem znanstvene fantastike je, da jo hočejo delati za široko občinstvo, čeprav bi jo morali delati za ljubitelje ZF, nato pa bi počasi zbudila zanimanje tudi pri drugih. Tako je bilo pri *Zvezdnih stezah*. Kot večina ljudi nisem imel pojma, za kaj gre, ampak sem imel potrebo po razumevanju, potem pa me je posrkalo v zgodbo.

Na Ekranovi spletni strani lahko preberete zapis pogovora Marcela Štefanciča, jr. s Timom Vuorensolo, ki je potekal pred premiero filma *Jekleno nebo* v Kinu Šiška. Film pride na redni spored slovenskih kinematografov 10. maja 2012.